

УДК 378.661.014.3

Катерина ПІКОН

віце-президент Global Professional Consulting,
м. Нью-Йорк, США
e-mail: kat_pikon@ukr.net

СТАНОВЛЕННЯ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ Й МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ ОСВІТИ В США: ІСТОРИКО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті проведено історико-порівняльний аналіз становлення сестринської справи та медсестринської освіти в США. Розглянуто основні документи, якими регулюється сутність і значення сестринської справи. Прослідковано розвиток професійних поглядів на поняття й теорію сестринської справи від ідей Флоренс Найтінгейл до сучасності. Досліджено процес становлення професійних спілок медичних сестер у США. Визначено, які традиції сестринської справи, започатковані Ф. Найтінгейл стали основою для становлення медсестринства у США. Проаналізовано основні шляхи здобуття медсестринської освіти у США у наш час.

Ключові слова: фахівці сестринської справи, підготовка медичних сестер, ступенева освіта, система медсестринської освіти, підготовка медсестер у США.

Особливості діяльності медичних сестер, а також сутність і значення сестринської справи регулюються низкою документів ВООЗ. Одним з них є стратегічний документ «Здоров'я-21. Основи політики досягнення здоров'я для всіх у Європейському регіоні ВООЗ». Цей документ вимагає від держав застосування системно-цільового підходу до реорганізації медсестринської освіти.

Під час Європейської конференції із сестринської справи, котра відбувалася у Відні у 1988 р., було наголошено, що без медичних сестер немає майбутнього. Як зауважує М. Шегедин, такий підхід до значимості сестринської справи, як складової частини системи охорони здоров'я, та особи медичної сестри залишається актуальним і нині, у XXI століття [7, 3].

Розвиток медсестринства як окремого рівня медичної допомоги закономірно спричинив також розвиток системи підготовки медичних сестер до майбутньої професійної діяльності. Дослідженню окремих аспектів медсестринства та медсестринської освіти приділяли увагу Г. Гусар [1], котра досліджувала християнсько-психологічний аспект становлення професії медичної сестри у країнах Європи та США; Р. Неділька [5], котрий зосереджував увагу на вивченні зарубіжного досвіду державного регулювання розвитку медсестринської освіти; М. Шегедин [7], предметом дисертаційного дослідження котрої стали медсестринські кадрові ресурси та зміст медсестринської освіти; Н. Ліщенко, О. Усинська, О. Шманько, Л. Мілевська [3], які вивчали особливості дворічної медсест-

ринської освіти у США. Попри це, порівняння сестринської справи та медсестринської освіти в США досі не ставало предметом окремих досліджень, внаслідок чого нині ця проблема залишається актуальною.

Мета дослідження – здійснити історико-порівняльний аналіз становлення сестринської справи й медсестринської освіти в США.

У більшості зарубіжних країн історія сестринської справи налічує вже кілька століть, пройшовши певний еволюційний шлях розвитку й зазнавши суттєвих змін.

Слово «nursing», що використовується у США на позначення медичної сестри, походить від дієслова «to nurse» (лат. nutrix – годувати), яке можна перекласти як «доглядати (за кимось, чимось), піклуватися, заохочувати, надихати, годувати, захищати, виховувати і забезпечувати лікарський догляд у випадку нездоров'я». Привертає увагу також той факт, що в англійській мові іменник «nurse» не має роду (як, наприклад, лікар) і українською мовою може бути перекладений за допомогою іменника жіночого роду «медична сестра», хоча трапляється також вживання назви професії «медичний брат».

Почуття любові до ближнього, як зауважують Ю. Павлов та А. Холопов, була властива людині в усі віки. З плином часу змінювалося лише поняття про те, хто є для людини ближнім. На ранніх етапах розвитку суспільства ними були мати, батько, дочка, син, сестра, брат, дружина, чоловік. Згодом поняття про ближнього розширилося. Одним з численних проявів любові до ближніх став догляд за хворими. Причो-

му, жінці доводилося доглядати за хворими більшою мірою, ніж чоловікові [6, 5].

У народів Стародавнього світу догляд за хворим здійснювали родичі. Спеціальних людей, які присвячували б себе справі догляду за хворими, не було, виняток становили лише жінки, котрі займалися наданням допомоги роділлям і новонародженим. Спочатку це були люди родички похилого віку, проте з часом почали з'являтися особливі фахівці. Найбільшого розвитку організація такої допомоги досягла у греків і римлян [6, 5].

Таким чином, догляд за хворими відомий з найдавніших часів. Очевидно, що саме з нього починалася медицина. Сестринська професія як покликання, служіння, виокремилася на межі Античності і раннього Середньовіччя. З того часу сестринська справа пододала великий шлях, розвиваючись разом з людським суспільством. У розвинених країнах вона заявила про себе як про самостійну галузь знання, окрему галузь медицини, яка багато в чому визначає ступінь особистого та суспільного здоров'я. Великий внесок у становлення медсестринства зробили такі основоположники, пропагандисти і організатори сестринської справи, як Ф. Найтінгейл, Е. Бакунін, В. Хендерсон, Д. Орем та ін. [2, 15].

Існує кілька поглядів на визначення поняття «сестринська справа». Комітет експертів ВОЗ ще в 60-ті роки ХХ століття визначив сестринську справа як «практику людських взаємин», де медична сестра «повинна вміти розпізнати потреби хворих, що виникають у зв'язку з хворобою, розглядаючи хворих як індивідуальні людські істоти» [2, 17].

На нараді національних представників Міжнародної Ради сестер (Нова Зеландія, 1987) було запропоноване дещо інше формулювання дефініції сестринської справи: «Сестринська справа є складовою частиною системи охорони здоров'я і включає в себе діяльність щодо зміцнення здоров'я, профілактики захворювань, надання психосоціальної допомоги і догляду особам, які мають фізичні та психічні захворювання, а також непрацездатним всіх вікових груп. Така допомога надається медичними сестрами, як в лікувальних, так і в будь-яких інших установах, а також на дому, скрізь, де в ній є потреба». Вважається класичним визначення, дане американської медичною сестрою Вірджинією Хендерсон в 1961 р. і яке отримало міжнародне визнання: «Сестринська справа – це надання допомоги людині, хворому і здоровому,

здійснення тих дій, що стосуються його здоров'я, одужання або спокійної смерті, які він зробив би сам, володіючи необхідними силами, знаннями і волею. І робиться це таким чином, щоб він знову якомога швидше здобув незалежність» [2, 19].

Початок розвитку професійних поглядів на поняття й теорію сестринської справи пов'язаний, передусім, з іменем Флоренс Найтінгейл. Саме Ф. Найтінгейл належить одна з перших спроб визначення сестринської справи. Так, у своїх книзі «Записки об уході: каков он есть и каким не должен быть» (1860) вона пише про речі, які, попри те, що нині здаються базовими й навіть застарілими, у ХІХ столітті викликали справжній фурор, оскільки навіть найелементарніші відомості про гігієну і психологію хворого для багатьох виявилися речами, невідомими раніше. Згодом принципи, викладені Ф. Найтінгейл, стануть базою для розвитку системи догляду за хворими. Так, наприклад, аналогічна книга знаного хірурга Т. Білльота багато в чому базується на ідеях Ф. Найтінгейл.

На думку Ф. Найтінгейл, обов'язки медичної сестри полягали не лише у застосуванні ліків і проведенні лікувальних процедур. Набагато більш важливим завданням вона вважала створення для пацієнта таких умов, за яких сама природа впливала б на нього цілющим чином і забезпечувала відновлювальні процеси в організмі.

У 1860 році Ф. Найтінгейл було організовано школу для навчання сестер догляду у лондонській лікарні святого Фоми. В контексті нашого дослідження важливим є той факт, що незабаром за її моделлю почали відкриватися сестринські школи у США і її ініціатива щодо розвитку сестринської справи поступово перемістилася з Європи у Америку.

Перші школи медичних сестер на базі англійської моделі були відкриті у США в 1873 році, а вже у 1903 році у США вперше у світі було введено ліцензування діяльності медичних сестер. Концепція сестринської справи, запропонована Ф. Найтінгейл відразу дала результат у лікарнях. Як зауважує Г. Гусар, підготовка медичних сестер здійснювалася у процесі наставництва й керівництво навчанням молодших студентів було обов'язком старших, тому майбутні медсестри надавали посильну допомогу в роботі лікарень, що значно знижувало поточні витрати та було виправданим із педагогічної точки зору. До 1923 року медичні сестри могли

одержувати ліцензії на право професійної діяльності в усіх штатах. Сучасні здобутки медсестринства США значною мірою зумовлені правильністю обраного курсу [1, 41].

У 1886 році у США було створено першу Спілку медичних сестер. По суті вона стала першою у світі професійною сестринською організацією, а вже у 1899 році за активної участі медсестер з США, Канади, Великобританії, Німеччини було створено Міжнародну раду сестер, який став визначати філософію і політику в галузі сестринської справи у світі.

Підсумовуючи сказане, наведемо думку М. Шегедин, котра стверджує, що попри те, що США розпочали професійну підготовку медичних сестер пізніше європейських держав, вони «випередили останніх у запровадженні нових форм їх підготовки та удосконаленні діяльності» [7, 9]. Згідно з М. Шегедин, найбільш значними подіями у становленні сестринської справи у США стали:

- введення підготовки медичних сестер-адміністраторів для медсестринських служб (1899);
- ліцензування медсестринської діяльності (1903);
- запровадження базової та післядипломної університетської медсестринської освіти (1907);
- присвоєння вченого звання професора з медсестринства (1907);
- підготовка магістрів з медсестринства (1920);
- докторантура в галузі медсестринства (на межі 50–60-х років ХХ ст.) [7, 9].

Вершиною лідерських позицій США в організації та визнанні сестринської справи, на думку дослідниці [7], стало створення Американською асоціацією медичних сестер Національної академії медсестринських наук (1973).

Як зауважує Р. Неділько, за фактором ефективності та якості медсестринську освіту в Америці вважають однією із найкращих. В основі мед сестринської освіти США лежить ступеневість як сходинки та етапи до складання ліцензійного іспиту студентами. Важливим є той факт, що випускники медсестринських ВНЗ у США мають великі перспективи в розвитку подальшої своєї кар'єри. Окрім того, вони можуть самостійно вести приватну практику та приймати пацієнтів [5, 117].

Статус медсестри у США дещо відрізняється від статусу представників цієї професії в

Україні. Так, у США медсестра – це, передусім, права рука й помічник лікаря. Медсестра не ставить діагноз і не призначає лікування. Основний клінічний діагноз ставлять лікарі, які є, передусім, діагностами. Саме лікарі призначають лікування, а також виконують операції й інші складні інвазивні процедури – це не входить у компетенцію медсестер. Основне завдання медсестри – симптоматичний контроль і ведення лікування на належному рівні. Таким чином, медична сестра у США повинна мати високий рівень фахової підготовки, оскільки від якості її роботи багато в чому залежить здоров'я пацієнтів.

Нині фах медичної сестри у США можна здобути трьома шляхами:

1. Навчання за трирічною дипломованою програмою, що, як правило, адмініструється госпіталами.
2. Навчання за дво- або трирічною програмою зі здобуттям асоціативного звання (Associate Degree in Nursing – AND). Таку освіту здобувають у громадських чи технічних коледжах.
3. Навчання у бакалавріаті за чотирирічною програмою з медсестринства, що пропонується, здебільшого, в університетах [3, 15].

Саме закінчення бакалаврату з медсестринства, за свідченням Американської асоціації медсестринських коледжів, діє найбільше переваг для майбутньої кар'єри у медсестринстві [3, 16].

Медсестри, котрі вирішують продовжити навчання, можуть одержати післядипломну освіту: Master of Science in Nursing і PhD in Nursing (магістр і доктор наук в медсестринській справі). У США існує специфічна категорія медсестер, яка не має аналогів в Україні – Nurse Practitioner (NP). Ці фахівці повинні додатково до вищої освіти навчатися 3 роки, після чого можуть отримати повноваження не лише діагностувати, виписувати ліки і призначати лікування, але займатися медичною діяльністю в межах конкретної спеціалізації (акушерство і гінекологія, педіатрія, сімейна медицина тощо). Медичні сестри, котрі здобули рівень NP, працюють в амбулаторних центрах, клініках і стаціонарах. Водночас медсестри, які мають ступінь доктора наук, набувають права викладати в університетах, працювати в адміністрації, займати керівні посади та займатися юридичними питаннями медицини [8, 522-589].

Таким чином, становлення сестринської справи тісно пов'язане з розвитком медсест-

ринської освіти, яка має на меті підготувати кваліфікованих медичних сестер, котрі зможуть якісно виконувати свої професійні обов'язки. Однією з країн, де медсестринство й медсестринська освіта досягли високого рівня, є США. У Сполучених Штатах медсестринська освіта є ступеневою й передбачає можливість отримання медсестрами наукових ступенів бакалавра, магістра та доктора медсестринства. Ґрунтовність медсестринської освіти у США зумовлена тим, що у цій країні медична сестра є повноцінним помічником лікаря, а не лише технічним виконавцем його наказів й від якості її праці безпосередньо залежить стан здоров'я пацієнтів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у більш детальному вивченні системи професійної підготовки фахівців сестринської справи у США.

Список використаних джерел

1. Гусар Г. Й. Християнсько-психологічний аналіз становлення професії «Медична сестра» в країнах Європи та США / Г. Й. Гусар // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Психологія і педагогіка. – 2013. – Вип. 23. – С. 37–45.
2. Двойников С. И. Теория сестринского дела / С. И. Двойников, Л. А. Карасева, Л. А. Пономарева. – Самара : ГП Перспектива, 2002. – 160 с.
3. Дворічна медсестринська освіта в США (за узагальненим досвідом штату Каліфорнія) / Уклад. Н. О Ліщенко, О. С. Усинська, О. В. Шманько, Л. С. Мілевська та ін. – Тернопіль : ТДМУ, 2006. – 264 с.
4. Здоровье-21. Основы политики достижения здоровья для всех в Европейском регионе ВОЗ: введение // Европейская серия по достижению здоровья для всех. – 1998. – № 5. – Копенгаген: Всемирная организация здравоохранения Европейское региональное бюро. – 44 с.
5. Неділько Р. В. Зарубіжний досвід державного регулювання розвитку освіти в медсестринстві / Р. В. Неділько // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 17. – С. 116–118.
6. Павлов Ю. И. Теория сестринского дела / Ю. И. Павлов, А. А. Холопов. – Челябинск : Челябинская государственная медицинская академия, 2006. – 104 с.

Пикон Е. С.

СТАНОВЛЕНИЕ СЕСТРИНСТВОВОГО ДЕЛА И МЕДСЕСТРИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В США: ИСТОРИКО-СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

В статье проведен историко-сравнительный анализ становления сестринского дела и медсестринского образования в США. Рассмотрены основные документы, которыми регулируется сущность и значение сестринского дела. Прослежено развитие профессиональных взглядов на понятие и теорию сестринского дела от идей Флоренс Найтингейл до современности. Исследован процесс становления профессиональных союзов медицинских сестер в США. Определено, какие традиции сестринского дела, заложенные Ф. Найтингейл, стали основой для становления медсестринства в США. Проанализированы основные пути получения медсестринского образования в США в наше время.

Ключевые слова: специалисты сестринского дела, подготовка медицинских сестер, ступенчатое образование, система медсестринского образования, подготовка медсестер в США.

7. Шегедин М. Б. Медико-социальные основы реформирования медсестринских кадровых ресурсов системы охраны здоровья: автореф. дис...д-ра мед. наук: 14.02.03 «Социальная медицина» / М. Б. Шегедин. – К., 2001. – 26 с.
8. Potter P. Fundamentals of Nursing / Perry Potter. – The USA : Mortsby Year Book, 2002. – 1050 p.

References

1. Husar, H. Y. (2013). Khrystyiansko-psykholohichniy analiz stanovlennia profesii «Medychna sestra» v krainakh Yevropy ta SShA [Christian and psychological analysis of the of the «Nurse» profession formation in Europe and the USA]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Psykholohiia i pedahohika – Transactions of The National University of Ostroh Academy. Pedagogy and Psychology*, 23, 37–45 [in Ukrainian].
2. Dvoynikov, S.I., Karasyova, L.A., & Ponomareva, L.A. (2002). *Teoriya sestrinskogo dela [The Nursing Theory]*. Samara: GP Perspektiva [in Russian].
3. Lishchenko, N.O., Usynska, O.S., Shmanko, O.V., & Milevska, L.S. (Eds.) (2006). *Dvorichna medsestrynska osvita v SShA (za uzahalnenym dosvidom shtatu Kaliforniia) [Two year nursing education in the USA (according to generalized experience of California state)]*. Ternopil: TDMU [in Ukrainian].
4. Zdorov'e-21. Osnovy politiki dostizheniya zdorov'ya dlya vsekh v Evropejskom regione VOZ: vvvedenie [Health-21. Bases of health development for everyone in European region of WHO policy: introduction] (1998). *Evropejskaya seriya po dostizheniyu zdorov'ya dlya vsekh – European health development for everyone series*, 5 [in Russian].
5. Nedilko, R.V. (2016). *Zarubizhnyi dosvid derzhavnoho rehuliuвання rozvytku osvity v medsestrynstvi [Foreign experience of government control of nursing education development]. Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 17, 116–118 [in Ukrainian].
6. Pavlov, Yu.I., & Holopov, A.A. (2006). *Teoriya sestrinskogo dela [The Theory of Nursing]*. Chelyabinsk: Chelyabinskaya gosudarstvennaya meditsynskaya akademiya [in Russian].
7. Shehedyn, M.B. (2001). *Medyko-sotsialni osnovy reformuvannya medsestrynskykh kadrovkykh resursiv systemy okhorony zdorov'ya [Medical and social foundations of nursing personnel resources of the healthcare system reformation]*. Abstract of PhD dissertation in Medical Sciences. Kyiv [in Ukrainian].
8. Potter, P. A., Perry, A. G., Stockert, P., & Hall, A. (2016). *Fundamentals of nursing*. Elsevier Health Sciences.

Pikon K.

DEVELOPMENT OF NURSING AND NURSING EDUCATION IN USA: HISTORICAL AND COMPARATIVE ANALYSIS

Historical and comparative analysis of the development of nursing and nursing education in the United States is made in the article. The main documents, which regulate the essence and significance of nursing, are considered. The development of professional views on the concept and theory of nursing from the ideas of Florence Nightingale to nowadays is traced. Nursing has been known since ancient times. It is obvious that it began with medicine. Nursing profession as a vocation, ministry, has been separated on the verge of Antiquity and the early Middle Ages. The beginning of professional views on the concept and theory of nursing is associated primarily with the name of Florence Nightingale. She has made one of the first attempts to determine nursing. The process of formation of professional unions of nurses in the USA has been studied. Nursing traditions, which have been founded by F. Nightingale and became the basis for the formation of nursing in the United States, are described. The main ways of obtaining nursing education in the USA nowadays are analyzed. There are three main ways to get nursing education in USA at our time: three year program; two or three year program and getting Associate Degree in Nursing; getting a Bachelor Degree in Nursing.

Key words: nursing professionals, nursing training, graded education, nursing education system, nursing training in USA.

Стаття надійшла до редколегії 11.05.2017

УДК 786.2 (477)

Наталя РЕВЕНКО

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри музичного мистецтва
Миколаївського національного університету
імені В.О.Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: mirey69@mail.ru

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ЗАНЯТТЯХ З «ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА»

У статті запропоновано шляхи розв'язання проблеми національно-патріотичного виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва на заняттях з «Інструментального виконавства» за допомогою включення у репертуар студентів фортепіанних творів українських композиторів. Розглянуто найкращі зразки фортепіанних творів українських авторів, в яких відображено історія українського народу, його традиції та обряди, загальнонаціональні культурні цінності. Наведені твори проаналізовано з точки зору інтонаційних, фактурних, метроритмічних та інших особливостей.

Висвітлено етапи розвитку вітчизняного фортепіанного мистецтва, що пов'язано з існуванням різних стилевих тенденцій: сентименталізму, романтизму, імпресіонізму, експресіонізму, неокласицизму, неофольклоризму.

Ключові слова: патріотичне виховання, інструментальне виконавство, фортепіанні твори українських композиторів.

Патріотичне виховання є однією із найважливіших складових всебічного виховання студентської молоді. Головною домінантою національно-патріотичного виховання є формування у особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральної, за змістом, життєвої позиції.

Патріотичне виховання ставало предметом досліджень багатьох поколінь педагогів. Українські видатні вчені – Б.Грінченко, М.Грушевський, О.Духнович, М.Драгоманов, І.Огієнко, В.Сухомлинський – у власних працях підкрес-

лювали важливість національного спрямування у вихованні підростаючого покоління. Прогресивні діячі приділяли значну увагу вихованню любові до рідної землі, мови, поваги до історичного минулого країни, формуванню національної самосвідомості українського народу. Національно-патріотичне виховання на традиціях українського народу знайшло віддзеркалення в роботах багатьох сучасних педагогів, таких як Ю.Бондаренко, О.Вишневський, В.Довбищенко, Р.Захарченко, П.Ігнатенко, В.Каюков, О.Онищук, Б.Ступарик, О.Ярмоленко та інших.